

RAPPORT

Kartläggning och behovsanalys Finsam Landskrona-Svalöv

2020-09-29

Fredrik Grubb
fredrik.grubb@grubbkonsult.se

GRUBB
konsult

Innehåll

Bakgrund	2
Metod	2
Rapportens ramverk	3
Unga i Landskrona-Svalöv – nu och framöver	4
Arbetsmarknad/Utbildning	4
Hälsa	6
Kvantitativ kartläggning	8
Folkmängd (31 mars 2020, källa: SCB)	8
Arbetsmarknad	8
Försörjning, Hälsa och Utbildning	9
Sjukfall (källa: Försäkringskassan)	10
Ohälsotal (källa: Folkhälsomyndigheten)	10
Utbildningsnivå (källa: Folkhälsomyndigheten)	10
Samverkansytor	12
Observationer för framtiden	14
Observation 1: Luckorna i systemet	14
Observation 2: Potential för gemensamt utvecklingsarbete	15
Observation 3: Potential för gemensam analys	15
Observation 4: Potential för gemensam information	16
Inriktningsförslag	17

Bakgrund

Styrelsen för Finsam Landskrona Svalöv beslutade i mars 2019 att genomföra en kartläggning i förbundets område i syfte att skapa underlag för strategiska beslut kring förbundets framtida arbete. Rapporten från den kartläggningen presenterades i augusti 2019.

Föreliggande dokument syftar till att följa upp ovan nämnda rapport. Målen är att uppdatera det kvantitativa underlag som presenterades 2019, att på ett övergripande plan beskriva vad som hänt sedan föregående rapport samt att genom dialog med intressenter skapa underlag för kommande strategiska beslut.

En skillnad mot kartläggningen 2019 är att i denna rapport finns ett uttalat fokus vad gäller behovsgrupp, formulerat som "Unga i åldrarna 16–26 år". Detta korrelerar till den strategiska inriktning som förbundets styrelse antagit, och det bygger vidare på det arbete som under 2020 bl.a. resulterat i fem beslutade uppdrag som helt eller delvis berör behovsgruppen. Med anledning av detta förtydligande har de genomförda intervjuerna fokuserats på frågor som rör/berör unga.

Uppdraget genomfördes under perioden maj-september 2020 i återkommande dialog med Förbundschefen.

Metod

Kartläggningen är genomförd i två huvudsakliga delar; dels har insamling av data skett från offentliga källor såsom statliga myndigheter och Kolada. Detta för att förbundet under kommande år, i största möjliga mån, ska kunna undersöka hur utvecklingen inom ett visst område har sett ut, samt att förbundet vid behov ska kunna göra relevanta jämförelser exempelvis med andra kommuner. De datakällor som användes i den föregående rapporten har legat till grund för den kvantitativa delen av rapporten. I förekommande delar har källorna uppdaterats eller kompletterats.

För syftet att kvalitativt stämna av med, för förbundets strategiska planering, viktiga intressenter har intervjuer med sammanlagt 17 respondenter genomförts. Urvalet av dessa har gjorts utifrån en dialog med Förbundschef och parter.

Respondenterna representerade följande verksamheter:

- 4 vårdcentraler (3 i Region Skånes regi, 1 privat aktör)
- Psykiatri Skåne
- Utbildningsförvaltningen i Landskrona
- Utbildningsförvaltningen i Svalöv
- Arbetsförmedlingen
- Försäkringskassan
- Socialförvaltningen i Landskrona
- Socialförvaltningen i Svalöv
- Arbetsmarknadsförvaltningen i Landskrona
- Arbetsmarknadsenhet i Svalöv
- ESF-projekt "Unga vidare" Landskrona

Rapportens ramverk

Rapporten är strukturerad utifrån följande ramverk där redovisning under vissa rubriker utgör en uppdatering/komplettering av Kartläggningen som gjordes 2019. Hänvisningar till den rapporten förekommer, markerade i texten med följande notation; (sid NN, 2019).

Unga i Landskrona-Svalöv – nu och framöver (nytt avsnitt)

Övergripande iakttagelser gjorda i intervjurundan kring respondenternas syn på/erfarenheter av vilka behov som unga i området har på kort och medellång sikt. Detta med ett särskilt fokus på insatser som kräver samverkan mellan två och flera parter.

Kvantitativ kartläggning (uppdatering)

Sammanställning från en antal datakällor på antal personer som idag befinner sig i olika behovs/livssituationer i Landskrona och Svalöv. Data redovisas utifrån kön där sådan information finns tillgänglig och ett särskilt fokus ligger på unga.

Samverkansytor (uppdatering)

Redovisning av existerande samverkansytor kring behovsgrupperna, insamlat i samband med intervjurundan samt i samtal med Förbundschefen.

Observationer för framtiden (uppdatering)

En uppdatering av de övergripande förutsättningarna för förbundets framtida verksamhet, med ett särskilt fokus på den uttalade behovsgruppen.

Inriktningsförslag

Genom analys av ovanstående resultat föreslås ett antal utgångspunkter som styrelsen kan beakta inför strategiska beslut för verksamheten år 2021.

Unga i Landskrona-Svalöv – nu och framöver

Fokus i intervjuerna har legat på hur respektive verksamhet ser på utmaningar/möjligheter inför hösten och inför 2021, detta utifrån behovsgruppen unga och frågeställningar som kräver samverkan.

Nedanstående avsnitt utgör en kvalitativ sammanställning av intervjuerna fördelat på 2 teman; Arbete/Studier och Hälsa. Ambitionen är att ge en bred och överskådlig bild av hur nuläget för behovsgruppen är, samt peka på ett antal aktuella utmaningar inför framtiden.

Året 2020 har övergripande präglats av de effekter som pandemin lett till. Denna har påverkat alla samverkansområden och i skrivande stund skapar den en stor osäkerhet inför det kommande året. Samtidigt blir det tydligt i intervjuerna att pandemin i många delar inte i första hand skapar helt nya samverkansbehov, utan snarare förstärks redan existerande behov. Så även om situationen är extrem på många sätt, så innebär pandemin inte att hela spelplanen har ritats om. De brister i samverkan som fanns redan innan är i huvudsak de samma som idag, behovet av att bearbeta dem och skapa nya lösningar har dock blivit än mer påtagliga. Flera respondenter påtalade utifrån detta att man ser den plattform som Finsam utgör som väldigt central och viktig inför kommande år.

Arbetsmarknad/Utbildning

Sammantaget är intrycket utifrån intervjuerna att de skillnader som fanns redan innan mellan de individer som, via fullgjorda studier, tämligen snabbt etablerar sig på arbetsmarknaden, och de som av olika skäl inte lyckas med detta ökar.

Övergripande faktorer är en kraftigt förändrad konjunktur samt en tendens att fler individer lider av någon form av psykisk ohälsa (se även avsnittet "Hälsa"). Kort sagt hamnar de som redan tidigare stod medellångt- eller långt ifrån arbetsmarknaden ännu längre ifrån.

Den nationella arbetsmarknadspolitiken, primärt effektuerad av Arbetsförmedlingen, är samtidigt under stor förändring. Lokala samverkansytor förändras, ett större ansvar läggs på individen och inom kort kommer ett antal nya aktörer att bli aktiva med att ge stöd för unga att komma till arbete. Utöver detta finns en tydlig trend nationellt, och så även i Landskrona och Svalöv, att kommuner tar en alltmer aktiv roll i att ge stöd till arbetssökande.

Man ser en ökad ungdomsarbetslöshet i både Landskrona och Svalöv. Antalet personer som faller under det Kommunala Aktivitetsansvaret (KAA) ökar också. Läget är allvarligt och det finns inga tecken idag på att t.ex. konjunkturen kommer att vända under överskådlig tid. Som en respondent uttryckte det "det är mycket som står på spel just nu".

Positivt är, jämfört med läget i förra kartläggningen, att flera respondenter anser att arbetet med KAA har förtydligats och blivit bättre det senaste året. Detta gäller både i Landskrona och i Svalöv. Finsams uppdrag "Samverkansutvecklare inom KAA" nämns spontant av flera som en bidragande orsak till detta. KAA förefaller ha etablerat sig som en aktiv och central företeelse i betydligt högre grad än vad som var fallet 2019. Dock finns fortfarande en viss otydlighet kring vad KAA kan bidra med, möjligen beroende på att dess uppdrag (från staten) är något otydligt. Att KAA är frivilligt för individen, att KAA inte fattar myndighetsbeslut och att KAA inte

bedriver några egna verksamheter är väsentliga förutsättningar som tål att upprepas. Gränssnitten mellan KAA och andra insatser inom kommunerna är dock inte alltid knivskarpa. och ska kanske inte heller så vara. Från att ha varit en tämligen parallell verksamhet är KAA idag mer i linjen, nästa steg kan vara att ytterligare förtydliga ramarna samt att utveckla samverkansytorna på bredden.

I Landskrona och Svalöv bedrivs ungdomsinriktade, ESF-finansierade, projekt. "Unga Vidare" nämns av flera respondenter och det övergripande intrycket är positivt. Från Svalöv finns en önskan om att, på något lämpligt sätt, sänka trösklarna för unga i kommunen att ta del av insatsen. För många individer är det fysiska avståndet till Landskrona stort, något som t.ex. kunde avhjälpas med någon form av transportlösning alternativt någon form av fysisk närvaro i Svalöv.

Ett antal av de unga individer som åsyftades i inledningen, d.v.s. de som av olika skäl inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden, återfinns i Unga Vidare. Inte sällan är dessa individers livssituation komplex och de får samtidigt stöd av en eller flera andra aktörer. Ur ett Finsamperspektiv skulle man kunna säga att i en del av deltagarna kan vi live se alla de samverkansutmaningar som existerar.

Projektet har utvecklat samverkan med många aktörer, men samtidigt är dess grundläggande mål att individerna ska gå vidare till arbete eller studier. Det finns, menar jag, en risk att projektet blir en slags "hållplats" för individer som egentligen skulle behöva annat stöd för att bli redo att ta sig ut på arbetsmarknaden. Då får man i projektet rikta mycket energi åt att hantera dessa komplexa situationer, på bekostnad av att arbeta målinriktat mot arbete.

I denna fråga finns dock vitt skilda åsikter och dessa olika sätt att betrakta lämpliga strategier skapar en del samverkansgnissel i vardagen. Detta gnissel påminner på många sätt om liknande utmaningar i samverkan mellan t.ex. kommun och primärvård. Ett verktyg som har fungerat väl i just det sammanhanget har varit Rehabkoordinatorerna (REKO). Kanske skulle en liknande funktionalitet kunna fungera även i detta sammanhang?

Som nämndes tidigare har Arbetsförmedlingens uppdrag ändrats de senaste åren. Resultaten av dessa förändringar är flera. Den dagliga lokala närvaron i form av mottagningskontor förändras. Arbetsförmedlingens roll går mer mot att följa upp och kontrollera de externa aktörer som primärt kommer att genomföra aktiviteter med de sökande. För individen blir kontakten med Arbetsförmedlingen alltmer digital.

En viktig notering för framtiden är dock att, som det ser ut nu, Arbetsförmedlingen i sitt uppdrag fått direktiv att fortsätta erbjuda "Fördjupat stöd" för de individer som så behöver. Detta torde innebära att Arbetsförmedlingen även framöver kommer att vara en aktiv part för många individer i behovsgruppen.

En för framtiden viktig, men än så länge obesvarad, fråga är hur samverkansytorna påverkas av att fler unga framöver kommer att få sitt konkreta stöd från ett antal privata aktörer? Det är inte osannolikt att dessa stundtals kommer att möta samma utmaningar som t.ex. Unga Vidare. En öppen fråga är då om det finns risk för "konkurrens" om deltagare, om det på en ort finns ett antal aktörer som alla har liknande inriktningar. Mycket är, som sagt, oklart ännu men det kan finnas anledning för styrelsen att följa dessa frågor noga.

I intervjuerna framkom ett förslag som relaterar till den ökade digitaliseringen av kontakter mellan myndighet och individ och mellan myndigheter. Pandemin har sannolikt påskyndat denna utveckling och det pågår mycket utvecklingsarbete på många håll. Det som respondenten pekade på var att det i denna snabba utveckling kan finnas behov av viss samordning, inte minst kring de behovsgrupper som Finsam riktar in sig på. Kanske kan "Finansiell samordning" kompletteras med "Digital samordning"?

Sammantaget ser 2021 ut att bli ett tufft år för de ungdomar som redan idag har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Antalet individer i denna kategori ökar och vägen till egen försörjning tenderar att bli längre. Mot denna bakgrund finns en stor efterfrågan på skarpare och mer effektiv samverkan. Finsam har alla förutsättningar att vara ett nav i att utveckla samverkan utifrån olika behov.

Det finns en tämligen tydlig bild av vilka aktörer som berörs, även om kartan möjligen kommer att förändras under nästa år. Troligen kommer, som en respondent betonade, fortsatta studier framöver vara målet för många individer, snarare än att de ska gå direkt till arbete. KAA, gymnasierna (SYV), projekt, Arbetsförmedlingen och Arbetsmarknadsenheterna blir därför centrala för framtida Finsamuppdrag. Dock talar trenderna inom Hälsa för att även aktörer såsom sjukvård och socialtjänst måste vävas in i framtida satsningar.

Hälsa

Unga hälsa är ett stort område med många olika kategorier. Liksom 2019 förefaller det som samlat brukar kallas för "psykisk ohälsa" dock vara det dominerande för behovsgruppen. Resonemang kring detta återkommer i princip hos alla aktörer, oavsett vilken inriktning deras verksamhet har.

Utan att göra anspråk på att kunna bryta ner detta breda begrepp görs här en åtskillnad mellan "diagnosticerad" och "icke diagnosticerad". Denna grova indelning görs för att kunna göra åtskillnad på de olika arenor som individer som t.ex. behandlas inom Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och de unga som upplever allmän ångest rör sig inom. Flera vårdcentraler vittnar t.ex. om att deras läkare inte sällan möter unga som upplever ångest och har svårt att hantera sin livssituation, men dessa individer är inte aktuella för specialiserad vård. Strategierna i de fallen skiljer sig åt mot individer som t.ex. fått en diagnos som kanske sätter upp hinder i utbildningen.

I denna kartläggning har, till skillnad från 2019, intervjuer gjorts med företrädare för elevhälsan. Gemensamt för dessa var att de beskrev ett problemfält som i korthet innebär att samverkan kring skolungdomar som behöver kontakt med BUP fungerar ganska väl, men att tiden till att en individ kan få bedömning och/eller vårdinsatser upplevs som alldeles för lång. Ansvarsfrågor kring vem som gör vad uppstår och, utifrån skolans horisont, kan intressekonflikter mellan skolplikt och behandling uppstå. Då man ser en viss ökning av individer som bedöms behöva stöd från psykiatri ser man ett stort behov av, förutom konkret samverkan, kompetensutveckling i form av utbildningar och handledning.

Då det sannolikt är så att flera av de individer som berörs här riskerar att, om inte utvecklingen kan brytas, så småningom hamna i KAA, på Individ och Familj (IoF), eller i någon annan livssituation som är svårbehandlad, kan det finnas anledning att titta

närmare på om de problem som elevhälsan vittnar om kan adresseras tidigare på något sätt.

En annan samverkansytta som några lyfter är porten mellan gymnasium och arbetsliv för individer som t.ex. beviljats förlängd skolgång. Dessa har ofta någon form av begränsning eller diagnos dokumenterad, och har under skoltiden fått stöd. Övergången till vuxenlivet, menar många, blir däremot ofta svår. Försäkringskassan behöver, utifrån sitt regelverk, bedömningar av arbetsförmåga i det fall individen söker ersättning. Arbetsmarknaden för personer som kanske behöver anpassningar på en arbetsplats är inte så god. Kort sagt finns det i detta steg en betydande risk att "hamna mellan stolarna". Dessa frågor torde vara ett område som Finsam skulle kunna titta närmare på under kommande år.

De ovan beskrivna scenarierna handlar om individer som har, eller är på väg att få, någon form av diagnos. I användandet av begreppet "psykisk ohälsa" avses dock tämligen ofta individer som inte har, eller är aktuella att få, en diagnos. Dessas mående påverkas av en mängd andra faktorer och yttrar sig ofta som ångest, bristande motivation och en pessimistisk uppfattning om sitt liv. Ett antal av dessa individer söker sig till elevhälsa, ungdomsmottagningar eller vårdcentraler.

På flera vårdcentraler vittnar man om ett visst ökat flöde under året, dock oklart ännu om detta hänger ihop med pandemin med en sämre arbetsmarknad, eller om det är en del av en allmän trend. Över lite längre sikt är det dock tydligt att fler unga har, som någon uttryckte det, "svårt att hantera livet".

Orsakssambanden kring detta diskuteras flitigt, men resultatet är bl.a. att läkare på vårdcentraler inte sällan möter individer som, efter bedömning, inte är att betrakta sjuka, de ska då inte heller bli sjukskrivna. Däremot kan läkaren i detta scenario mycket väl inse att individen skulle behöva någon annan typ av stöd. Kuratorn på vårdcentralen kan ibland vara behjälplig, men många gånger skulle det vara gynnsamt om stödet kunde ges utanför sjukvårdens ram. I detta läge är läkarens handlingsmöjligheter få, och det blir ofta upp till individen själv att söka andra vägar. Ibland resulterar detta i att individen, efter en runda någon annanstans, återkommer till vårdcentralen vid ett senare tillfälle.

Ovan beskrivna scenario utgör en samverkansutmaning som Finsam skulle kunna undersöka närmare. Vilka verktyg skulle läkaren kunna ha i dessa fall? Hur kan vägen och tiden mellan mötet med läkaren och en kontakt med en lämplig resurs bli kortare och enklare? Kan man t.ex. erbjuda en digital kontakt direkt på vårdcentralen?

Kvantitativ kartläggning

Folkmängd (31 mars 2020, källa: SCB)

Landskrona: **46 146** (jämförbart med Trelleborg, Ängelholm)

Svalöv: **14 257** (jämförbart med Östra Göinge, Båstad)

Arbetsmarknad

ARBETSLÖSHET (källa: AF)

(ANTAL PERSONER)		SÖKANDE TOTALT JULI 2020	
LANDSKRONA			4038
	18–24 ÅR		460
SVALÖV			837
	18–24 ÅR		133

(TOTALT ANDEL)	KVINNOR ÖPPET ARBETSLÖSA (JULI-20)		MÄN ÖPPET ARBETSLÖSA (JULI-20)	
	Alla	18–24	Alla	18–24
LANDSKRONA	7,90%	9,20%	7,80%	10,3%
SVALÖV	5,00%	9,70%	4,90%	10,5%

ÖPPET ARBETSLÖSA OCH SÖKANDE I PROGRAM antal personer Landskrona

	KVINNOR JULI 20		MÄN JULI 20	
	Alla	18–24	Alla	18–24
	1400	170	1414	191
> 6 MÅNADER	834	46	815	52
> 12 MÅNADER	560	21	521	25
> 24 MÅNADER	328	7	275	2

ÖPPET ARBETSLÖSA OCH SÖKANDE I PROGRAM antal personer Svalöv

	KVINNOR JULI 20		MÄN JULI 20	
	Alla	18–24	Alla	18–24
	261	45	276	56
> 6 MÅNADER	131	12	125	10
> 12 MÅNADER	85	9	73	2
> 24 MÅNADER	46	3	38	1

KOMMUNAL ARBETSMARKNADSSTATISTIK (källa: KOLADA)

	LANDSKRONA	SVALÖV
DELTAGARE I KOMMUNALA ARBETSMARKNADSÅTGÄRDER, ANTAL 2019	695	n.a

KOMMUNALA AKTIVITETSANSVARET (KAA, KÄLLA: SKOLVERKET)

	ANTAL RAPPORTERADE	ANDEL MINST EN AKTIVITET
LANDSKRONA	328	43%
SVALÖV	101	7%

Kommentar 1: siffror från andra halvåret 2019, senast tillgängliga statistik

Försörjning, Hälsa och Utbildning

EKONOMISKT BISTÅND (KÄLLA: SOCIALSTYRELSEN)

(JULI 2020)	LANDSKRONA	SVALÖV
ANT. HUSHÅLL	683	93
ANT. VUXNA MOTTAGARE	881	111
DÄRAV KVINNOR	447	36
DÄRAV MÄN	434	75
ARBETSLÖS	464	46
DÄRAV KVINNOR	239	21
DÄRAV MÄN	226	25
SJUKSKRIVEN MED INTYG	70	15
DÄRAV KVINNOR	44	4
DÄRAV MÄN	26	11
SOCIALA SKÄL/ENSAMKOMMANDE	181	37
DÄRAV KVINNOR	75	5
DÄRAV MÄN	106	32
UTRIKES FÖDDA	611	65
DÄRAV KVINNOR	327	20
DÄRAV MÄN	284	45
ANTAL BARN	463	39
I FAMILJ MED 1 BARN	80	10
I FAMILJ MED 2 BARN	88	4
I FAMILJ MED 3 BARN	126	15
I FAMILJ MED 4 ELLER FLER BARN	169	10

Sjukfall (källa: Försäkringskassan)

(MARS 2020)	LANDSKRONA	SVALÖV
PÅGÅENDE SJUKFALL	752	289
DÄRAV KVINNOR	479	183
DÄRAV MÄN	273	106

Kommentar: Ett sjukfall är en period av sammanhängande utbetalningar av sjukpenning, rehabiliteringspenning och arbetsskadesjukpenning.

Ohälsotal (källa: Folkhälsomyndigheten)

(2019)	LANDSKRONA	SVALÖV
OHÄLSODAGAR PER PERSON OCH ÅR		
20-24 ÅR		
KVINNOR	15,3	25,7
MÄN	11,4	19,8
25-34 ÅR		
KVINNOR	15,7	23,1
MÄN	16,1	16,7
35-44 ÅR		
KVINNOR	23,8	26,7
MÄN	18,5	14,3
45-54 ÅR		
KVINNOR	45,2	39,0
MÄN	27,3	21,6
55-64 ÅR		
KVINNOR	71,3	57,9
MÄN	56,0	42,3

Kommentar: Antal utbetalda dagar med sjukpenning, arbetsskadeersättning, rehabiliteringspenning, sjukersättning och aktivitetsersättning per försäkrad under 12 månader

Utbildningsnivå (källa: Folkhälsomyndigheten)

(2019)	LANDSKRONA	SVALÖV
UTBILDNINGSNIVÅ ÅLDER 25-29 ÅR		
FÖRGYMNASIAL		
KVINNOR	13,2	10,8
MÄN	14,5	13,0
GYMNASIAL		
KVINNOR	43,9	49,8
MÄN	56,4	57,2
EFTERGYMNASIAL		
KVINNOR	37,2	33,5
MÄN	24,2	18,3

Ekonomisk utsatthet (källa: Barnombudsmannen)

(2019)	RIKET	LANDSKRONA	SVALÖV
BARN I EKONOMISKT UTSATTA FAMILJER			
ANDEL FLICKOR	19%	31%	20%
ANDEL POJKAN	19%	31%	19%

Trångbodda lägenhet (källa: Barnombudsmannen)

(2019)	RIKET	LANDSKRONA	SVALÖV
BARN I LÄGENHET SOM ÄR TRÅNGBODDA			
ANDEL FLICKOR	35%	39%	49%
ANDEL POJKAR	35%	38%	55%

Samverkansytor

I denna uppföljande kartläggning lades fokus vad gäller samverkan på behovsgruppen "unga". Respondenterna redogjorde för olika ytor som de har/behöver för att kunna stödja individerna i olika situationer. Sammantaget kan man konstatera att samverkansytorna kring unga är i stora drag de samma 2020 som de var 2019. I nedanstående tabell redogörs för de identifierade samverkansytorna kring unga:

	BEHOVSSITUATION	HUVUDPART	SAMVERKANSPART	UPPLEVD KVALITET PÅ SAMVERKAN
1	psykisk ohälsa	primärvård	psykiatri	låg
2	psykisk ohälsa	psykiatri	kommunerna	varierande, olika organisationer i olika kommuner
3	psykisk ohälsa	skolan	psykiatri, socialtjänst	god, men långa ledtider i psykiatrin
4	psykisk ohälsa	socialtjänst	psykiatri	god, men långa ledtider i psykiatrin
5	Arbetslös (behov av utbildning)	KAA	gymnasiet	positiv utveckling
6	Arbetslös (behov av utbildning)	KAA	arbetsmarknad	i behov av utveckling
7	Arbetslös (försörjningsstöd)	socialtjänst	AF	bra, något osäker framtid
8	Arbetslös (försörjningsstöd)	socialtjänst	primärvård	ok, men inte med alla PV-enheter
9	Arbetslös (försörjningsstöd)	socialtjänst	arbetsmarknad	blivit bättre, men finns samverkanshinder
10	Unga med funktionsnedsättning	utbildning	Försäkringskassan	bra, men kan uppstå glapp
11	Arbetslös (arbetsmarknadsinriktad insats)	arbetsmarknad	AF	strategiskt bra, operativt låg
12	Arbetslös (arbetsmarknadsinriktad insats)	arbetsmarknad	socialtjänsten	blivit bättre, men finns samverkanshinder
13	Arbetslös (arbetsmarknadsinriktad insats)	projekt	socialtjänsten	blivit bättre, men finns samverkanshinder

Generellt kan sägas att det inte är ovanligt att strategisk samverkan mellan olika parter fungerar tämligen väl. Personer med strategiskt ansvar bildar ofta arbetsgrupper som möts med jämna mellanrum där övergripande frågeställningar kan behandlas. Det är dock lika vanligt att respondenter uppfattar att operativ samverkan antingen är trög, eller riskerar att falla i längden beroende på att den hänger på en eller några få enskilda personer.

Detta, menar jag, är något för Finsam att ta ad nota för framtiden. Förenklat kan man konstatera att det för individerna har mindre betydelse om aktörer samverkar väl på strategisk nivå, det är i slutänden det bemötande och de insatser de konkret kan erbjudas som betyder något för framtiden. I flera av de uppdrag som Finsam under 2020 har beslutat om har också fokus varit på den operativa samverkan. Ovanstående observation torde bekräfta att denna inriktning är strategiskt rätt, och

att framtida uppdrag till stor del för fokuseras på operativ samverkan i olika sammanhang.

Generellt, men inte minst när det gäller unga, är *tiden* en viktig faktor. I ovanstående sammanställning pekar många på ledtiderna inom BUP och psykiatrin. Det kan inte nog betonas hur väsentlig denna fråga är om det t.ex. är en individ som går i skolan. Samtidigt är det givetvis ingen enkel fråga att hantera, och problemen finns inte enbart inom psykiatrin. Svag eller bristande samverkan kan också skapa försvårande tidsluckor för en person som t.ex. ska in i utbildning, arbetsmarknadsinriktad insats eller behöver socialt stöd på något sätt.

Varje dag/vecka/månad är värdefull i arbetet med denna behovsgrupp. Tyvärr visar det sig ofta att personer går runt i systemen i åratals, samtidigt som behoven och problemen blir fler och tyngre. Att, på olika sätt, bidra till att ledtider kortas och att kontaktvägar blir kortare torde vara ytterligare en inriktning som Finsam bör fokusera på under kommande år.

Finsams nya arbetssätt uppmärksammades av flera respondenter. Generellt var man mycket positiv till de beslutade uppdragen, och hur dessa påverkar den egna verksamheten. Till exempel var det flera som spontant omtalade de nya funktionerna kring KAA och Psykiatrin som mycket positiva. Man upplever att dessa nya funktioner starkt bidrar till bättre samverkan, ökad kompetens och bättre kontaktvägar. Denna signal bör, enligt mig, tolkas som att den strategiska inriktningen är rätt och att väl underbyggda uppdrag kan göra stor skillnad långt ut i verksamheterna.

Observationer för framtiden

I ovanstående avsnitt har ett antal observationer, och resonemang kring dessa, beskrivits. Med kartläggningen från 2019 (sid 18, 2019) som underlag görs här en uppdatering av de observationer som gjordes då, men med ett fokus på unga.

Observation 1: Luckorna i systemet

De huvudsakliga temana för unga gällande luckor i systemet är "psykisk ohälsa" och "etablering på arbetsmarknaden". Kring dessa finns också väldigt viktiga frågor såsom bostad, försörjning och livsstilsfrågor.

Psykisk ohälsa är, som tidigare beskrivits, ett öppet och diffust begrepp. Det speglas också i att det i systemet idag finns många aktörer som möter personer som lider av (odiagnostiserad) psykisk ohälsa, men det finns ingen aktör som har uttalat ansvar för frågorna.

Om man, förenklat, begränsar sig till de "odiagnostiserade" kan man konstatera att den upplevda ohälsan ofta sätter upp hinder för individen att fullfölja studier eller skaffa sig ett arbete. Ibland skapas en livssituation som till slut leder till mer kliniska tillstånd som depression eller utmattningssyndrom. För att förhindra detta inom ramen för dagens välfärdssystem finns egentligen bara en framkomlig väg, d.v.s. samverkan.

Med det i bakhuvudet kan dock noteras, utifrån kartläggningen, att samverkan i detta sammanhang ofta blir mer en fråga om vem som har ansvar, och att individen puttats runt i systemet från den ene till den andre. En analys av orsakerna till det är just det faktum att ingen aktör har i specifikt uppdrag att coacha/lotsa individen ut ifrån sin psykiska ohälsa och in i något konstruktivt sammanhang. Systemet är byggt för att möta konkreta behov och diagnoser, inte att hjälpa individer att generellt reda ut sina liv.

Icke desto mindre finns det i behovsgruppen unga idag ett antal individer som, troligen, skulle behöva just det. Då de, till synes, inte har personliga nätverk som kan hjälpa dem, söker de sig ofta till ungdomsmottagningar, primärvård eller socialtjänst. De kanske ibland kommer in i utbildnings- eller arbetsmarknadsaktiviteter som de inte klarar av, för att sedan, med ytterligare ett misslyckande i bagaget, återigen söker sig till någon av de ovanstående aktörerna. Det finns också sannolikt ett mörkertal, d.v.s. individer som ingen av aktörerna möter förrän deras livssituation är akut i någon mening.

Så samtidigt som det sammantaget, i systemet, finns mycket kompetens och många resurser, hamnar en del individer i en, till synes, obrytbar loop som i värsta fall kan leda till sjukdom eller missbruk.

När det gäller etablering på arbetsmarknaden finns ett antal viktiga makrofaktorer att ta hänsyn till. Pandemin, med den efterföljande lågkonjunkturen, påverkar givetvis förutsättningarna radikalt. Efter ett antal år av högkonjunktur, med en relativt låg arbetslöshet, är det troligt att gruppen som står långt ifrån arbetsmarknaden nu kommer att öka. Redan nu syns i de flesta kommuner att ungdomsarbetslösheten ökar.

Som tidigare nämnts kommer Arbetsförmedlingens förändrade inriktning troligen skapa en situation där fler aktörer kommer att vara aktiva inom fältet "att hjälpa

individer till arbete". Samtidigt satsar många kommuner alltmer på att stärka sina arbetsmarknadsinriktade insatser.

Det är troligt att för den grupp unga som står långt ifrån arbetsmarknaden, t.ex. om man inte har fullföljt gymnasiet, i ökande grad kommer att få utbildningsinsatser snarare än praktik eller liknande. Detta innebär i sin tur att samverkan mellan aktörer som fokuserar på arbetsmarknad och aktörer som erbjuder utbildning måste stärkas och bli mer effektiv. Att motivera och stimulera unga att färdigställa eller vidareutveckla sin utbildning kommer bli väldigt centralt för de som möter behovsgruppen. I detta fält finns många aktörer med olika utgångspunkter och syn på hur saker ska göras. Till det kan även komma socialtjänst, vård och Försäkringskassa som bidrar med sina perspektiv. Det torde vara utom allt tvivel att denna arena är synnerligen mogen för ytterligare Finsaminsatser.

Observation 2: Potential för gemensamt utvecklingsarbete

Finsams nya arbetssätt innebär bl.a. att frågeställningar, på ett mycket djupare sätt än tidigare, analyseras och problematiseras innan dess att en insats beslutas. För att åstadkomma detta sker analysen i tätt samarbete med de i frågan aktuella parterna. Detta, menar jag, är ett gott exempel på gemensamt utvecklingsarbete. Dels kan olika synsätt och arbetssätt brytas emot varandra. Dels lär respektive part sig mycket om hur andra parter arbetar.

I den förra kartläggningen var många respondenter i sig positiva till generella utvecklingsgrupper, workshops och liknande. De tyckte dock ofta att dessa var för generella och att syftet ofta var otydligt. Utifrån det nya arbetssättet har ingen respondent i denna runda uttryckt något liknande. Det förefaller som man generellt ser de analysprocesser som man deltagit i som konstruktiva och positiva. Möjligen kan det faktum, att relativt många nya processer kunde starta under en kort tid under första halvåret 2020, också peka på att gemensamt utvecklingsarbete idag är mer effektivt och målinriktat.

Observation 3: Potential för gemensam analys

I huvudsak faller noteringarna under denna observation under den föregående.

Det man här kan lägga till rör tanken på att Finsam (Finansiell samordning) kan kompletteras med Digsam (Digital samordning). Traditionellt har samverkan byggts på att medarbetare fysiskt, via telefon eller email, samarbetar kring ett ärende. Detta är troligen även fortsättningsvis de vanligaste metoderna. Dock innebär troligen den ökade graden av digitalisering mellan olika aktörer och individerna, kanske parat med de yngre generationernas vana att övervägande kommunicera digitalt, till att de gamla formerna kompletteras med nya digitala.

Med detta som bakgrund kommer behov av att kunna samordna både digitala strategier och digitala operativa insatser kring individerna att öka. I utvecklingen av nya tjänster är samverkan inte det första de enskilda aktörerna tänker på, de fokuserar på sina respektive uppdrag och ansvarsområden.

Så liksom när det gäller traditionella tjänster kan Finsam även här vara en gränsöverskridande aktör och arena så att inte de nya digitala verktygen de facto försvårar eller försämrar samverkan kring de individer som mest behöver en välfungerande sådan.

Observation 4: Potential för gemensam information

I det nya arbetssättet är denna observation inte en övergripande stor prioritering, åtminstone inte ur perspektivet att "löpande hålla parterna uppdaterade kring frågor som berör samverkan med andra parter" (sid 20, 2019).

Däremot innebär det nya, innovationsinriktade, arbetssättet med intensivt, gemensamt och fokuserat arbete kring tydliga problemområden, att kunskap sprids mellan olika verksamheter. Företrädare från olika verksamheter deltar i en central arbetsgrupp som löpande arbetar med de uppdrag som är igång eller planeras.

I kartläggningen omtalas ett stort antal strategiska arbetsgrupper som innehåller beslutsmässiga alternativt operativa personer från olika aktörer. Gemensamt för dessa grupper är att respondenterna ser dem som positiva och fokuserade. Då grupperna normalt är bildade utifrån ett konkret behov, och de förändras utifrån löpande förutsättningar, förefaller det inte finnas något stort behov idag av att Finsam lägger resurser på att skapa separata forum.

När det gäller punkten att "strukturerat, utifrån verkliga problem som identifierats, informera och påverka dessa beslutsfattare" [om samverkansproblem] (sid 20, 2019), har Finsam en roll att spela. Några respondenter resonerade kring detta utifrån perspektivet att Arbetsförmedlingens förändrade struktur kan minska de dagliga, strategiska och operativa, samverkansytorna med kommunerna. Finsam, och inte minst styrelsen, kan då potentiellt vara en arena på vilken strategiska frågeställningar kan lyftas.

Inriktningsförslag

Utifrån det ovanstående föreligger här några inriktningsförslag inför 2021.

- A) Fortsätt och fördjupa den påbörjade strategiska inriktningen
- B) Fortsätt använda redan existerande sammanhang som behovsgruppen befinner sig i, blir extra viktigt gällande arbetsmarknadsinriktade insatser. "Unga vidare" kan vara ett exempel
- C) Överväg att i perioder "zooma in" behovsgruppen ytterligare, t.ex. att "under första halvåret 2021 fokuserar vi på etablering på arbetsmarknaden" (för nya uppdrag)
- D) Sätt ett särskilt fokus på att analysera ledtider i olika samverkanssammanhang. Även om dessa inte kan kortas direkt genom samverkan, så kan exponering av problemskapande långa ledtider kommuniceras, och aktörer kan uppmärksammas på de negativa effekter dessa kan få för individerna
- E) Kartlägg hur och i vilken omfattning digitala verktyg/kanaler idag används av aktörer för och kring behovsgruppen (första steg mot "Digsam")
- F) Analysera "Samverkanskedjor"
Utifrån en enskild individs väg, från skola och framåt, bildas kedjor av samverkansytter och aktörer. Vid viktiga brytpunkter, t.ex. när man slutar grundskolan, slutar gymnasiet eller fyller 20, gör olika system att samverkansytterna och/eller aktörerna förändras. Genom att kartlägga dessa kedjor kan aktörer få stöd i att tidigt kunna hjälpa individen att förbereda sig för kommande brytpunkter, något som i sin tur kan förebygga ett antal idag vanligt förekommande problem

Referenser

Arbetslöshet

<https://arbetsformedlingen.se/om-oss/statistik-och-analyser/statistik>

Barnombudsmannen

<https://max18.barnombudsmannen.se/statistiklabbet>

KAA

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&verkform=Gymnasieskolan&omrade=Kommunernas%20aktivitetsansvar&lasar=F%C3%B6rsta%20halv%C3%A5ret%202018&run=1>

Ekonomiskt bistånd

https://sdb.socialstyrelsen.se/if_ekb_manad/val.aspx

Sjukfall

<https://www.forsakringskassan.se/statistik/sjuk/sjuk-och-rehabiliteringspenning>

Ohälsa&Utbildningsnivå

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/kommunfakta/>